

ЗА НЯКОИ ПРОМЕНИ В ТЕОРИЯТА И ПРАКТИКАТА НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ИНТЕГРАЦИЯ

Едуард Маринов

Нов български университет, Институт за икономически изследвания
при Българската академия на науките

ORCID 0000-0002-0925-2875

Как да се цитира тази статия / How to cite this article:

Marinov, E. (2023). Za nyakoi promeni v teoriyata i praktikata na ikonomicheskata integratsiya. (On some changes in the theory and practice of economic integration). *Economic Thought Journal*, 68(3), 293-306 (in Bulgarian).
<https://doi.org/10.56497/etj2368302>

To link to this article / Връзка към статията:

<https://etj.iki.bas.bg/international-economics/2023/07/10/on-some-changes-in-the-theory-and-practice-of-economic-integration>

Published online / Публикувана онлайн: 12 July 2023

Submit your article to this journal / Изпратете статия за публикуване

<https://etj.iki.bas.bg>

Article views / Статията е видяна:

View related articles / Други подобни статии:

View Crossmark data / Вж. информация от Crossmark:

Citing articles / Цитиращи статии:

View citing articles / Вж. цитиращи статии:

ЗА НЯКОИ ПРОМЕНИ В ТЕОРИЯТА И ПРАКТИКАТА НА ИКОНОМИЧЕСКАТА ИНТЕГРАЦИЯ

Едуард Маринов

Нов български университет, Институт за икономически изследвания
при Българската академия на науките

ORCID 0000-0002-0925-2875

Резюме: Разгледана е връзката между теорията и практиката на икономическата интеграция и наблюдаваните структурни промени в световното стопанство. Изведена е разширена типологизация на интеграционните споразумения и е предложена нова, разширена теоретична рамка на икономическата интеграция, която включва едно ново „триизмерно“ разбиране на интеграцията и отразява участието и ангажираността в интеграционни процеси като нов инструмент на външнотърговската политика. В заключение са поставени някои въпроси, свързани с необходимостта от нова геоикономическа парадигма за разбиране и анализиране на процесите в световното стопанство.

Ключови думи: международна търговия; либерализация; протекционизъм; статични ефекти; динамични ефекти

JEL codes: F02; F15; F53

DOI: <https://doi.org/10.56497/etj2368302>

Received 23 May 2023

Revised 10 June 2023

Accepted 30 June 2023

Въведение

Интеграционните отношения са обективен и закономерен резултат от развитието на световното стопанство и на международните икономически отношения. С увеличаване на обема на търговията и взаимосвързаността на националните икономики се стига до интернационализация на производството. Световното стопанство се изгражда все повече не от затворени национални стопанства, а от отворени икономики с висока степен на взаимовръзка и взаимозависимост в общото си развитие. Постепенно то става една цялостна възпроизводствена

система, а не комплекс от взаимосвързани национални стопанства.

В системата на международните икономически отношения се наблюдават няколко двойки противостоящи си процеси, свързани с институционални и структурни промени, които анализираме от гледна точка на въздействието им върху теорията и практиката на икономическата интеграция, т.е. от позицията на реалните процеси в световното стопанство Въз основа на това търсим връзка между теорията на икономическата интеграция и наблюдаваните промени в световното стопанство от гледна точка на статичните и на динамичните ефекти от интеграцията Предлагаме *нова типологизация на интеграционните споразумения* и на тази база очертаваме *нов модел за оценка на интеграционните споразумения, на мотивацията за участие и разпределението на ползите от тях*, а също и *нова, разширена теоретична рамка на икономическата интеграция*, включваща едно ново „триизмерно“ разбиране на интеграцията и отразяваща участието и ангажираността в интеграционни процеси като нов инструмент на външнотърговската политика. Накрая поставяме някои въпроси относно необходимостта от нова геоикономическа парадигма за разбиране и анализиране на процесите в световното стопанство.

Основни структурни процеси в световното стопанство

В съвременната глобална система на международните икономически отношения се наблюдават определени промени и тенденции, обусловени както от чисто икономически, така и от множество други фактори – социални, политически, свързани със сигурността и т.н. В някои случаи тези тенденции са разнопосочни, в други те имат много сериозни икономически ефекти. Тъй като голяма част от промените са постоянно случващи се и в научната литература има разнообразни мнения относно тяхното значение и бъдещите им резултати, тук ще представим схематично някои от тях, които според нас имат отношение към развитието на теорията и на практиката на икономическата интеграция.

На първо място, в международната търговска система се наблюдават две двойки противостоящи си процеси на институционални промени. Първата е свързана, от една страна, с прокламираната глобална либерализация на търговията със стоки: „Вече не останаха големи търговски ограничения, които да бъдат премахвани. Ако през 90-те ползите от търговската либерализация бяха огромни (стотици милиарди долари) и либерализацията носеше 10% от икономическия растеж в света, то тези ползи, макар и важни и очевидни, вече са осъществени“ (Krugman, 2016). От друга страна, все по-често се наблюдава въвеждането на протекционистични мерки, прилагани от много държави по света, и то не само скрити (в областта на нетарифните ограничения), но и директни

(въведените след кризата мита от Русия, Украйна, Еквадор, ЕС, Бразилия, Индия, Турция, Виетнам и др.; търговската „война“ на САЩ и т.н.). Съществуват и редица примери за това, че новите търговски споразумения за либерализация на търговията¹, включвайки в себе си доста „нетърговски“ въпроси (устойчиво развитие, утвърждаване на демократични ценности, екологични норми и др.), всъщност въпреки заявената реципрочност поставят развитите икономики в по-благоприятна позиция в глобалната икономика и затвърждават мястото на развиващите се страни като „източници на ресурси“ и „производствени цехове“ на големите мултинационални компании, в които собственици на капитала са именно развитите страни.

Втората група процеси, протичащи от институционална гледна точка в световната търговска система, са тези на глобализация и регионализация. Премахването на пространствено-времевите ограничения, бързото развитие на информационните и комуникационните технологии, новите енергийни източници, автоматизацията, биотехнологиите, наукоемкостта на съвременното производство и т.н. са само част от причините за засилване в световен мащаб на взаимодействието и взаимозависимостта между икономическите субекти, което обвързва съвкупността от икономически дейности в единно цяло в границите на световното стопанство. Въпреки това и най-вече поради липсата на напредък в преговорите в рамките на Световната търговска организация (СТО), за да постигнат по-големи ползи от търговията, все повече държави избират да участват в различни регионални инициативи за свободна търговия², както и да сключват двустранни или многостранни споразумения за свободна търговия. Така, вместо да е налице по-интегрирана глобална икономика и повече (и по-евтина за потребителите) многостранна търговия, сме свидетели на все по-задълбочаващия се разрыв между Глобалния Север и Глобалния Юг, както и на все повече „затворена“ регионализация в глобализиращата се икономика.

На трето място, съвсем накратко ще се спрем и на някои пазарно обусловени промени в световните търговски потоци. Наблюдава се появата на „нови играчи“ в световната търговия, най-вече поради все по-бързото развитие на развиващите се икономики, особено в сравнение с развитите. Това, от една страна, заедно с вече отбелязаната тенденция към търсене на двустранни и многостранни преференциални търговски споразумения, води до още по-ясното обособяване

¹ Такъв пример е новата търговска рамка на ЕС спрямо развиващите се държави (споразуменията за икономическо партньорство с регионите в Африка, за свободна търговия с държавите от АСЕАН, с Латинска Америка и др.).

² В момента съществуват над 60 регионални икономически общности, като в повече от 15 от тях действа някаква форма на общ пазар.

на търговските интереси на развиващите се и на развитите икономики, а от друга, създава все по-ожесточена конкуренция между глобалните икономически сили при излизането на нови бързорастящи пазари. Наред с концепцията за „глобалното село“, наложена от информационната и комуникационната свързаност, се заражда и идеята за нова търговска свързаност. Тя се изразява в развитието и в нарастващото внимание, оказвано на глобалните стойностни вериги, в разгръщането на нова визия за транснационалните компании като основни играчи в световната търговия, в новите тенденции в международното движение на капитали и чуждестранните инвестиции. Важно е да се отбележи и проявлението на някои циклични фактори – намаляване на търсенето в глобален план, ниски цени на суровините, забавяне на растежа и промяна на потребителските модели в Китай и т.н.

На последно място, но не и по значение, трябва да се вземе предвид и променящата се природа на международната специализация. Успоредно с ръста на търговията със стоки за крайно потребление, през последното десетилетие постоянно нараства и търговията с междинни суровини, което отразява засилената интернационализация на производството. Закупуването на междинни суровини от чужди държави се увеличава във веригите за доставки на редица отрасли, като по такъв начин се намалява вътрешната добавена стойност в износа. Вносът на междинни суровини съставлява повече от 50% от търговията със стоки и около 70% от тази с услуги (Koorman et al., 2010), а в много страни нарастващият дял от междинния внос от чужбина завършва с производството на стоки за крайно потребление за износ. В резултат от това приносът на вътрешните производствени фактори към износа в повечето държави намалява, особено в по-малките (и по-отворени) икономики в сравнение с по-големите или с богатите на ресурси.

Търговията може да стимулира растежа и да повиши съвкупното благосъстояние по няколко начина (за подробно изследване на този въпрос вж. Spasova and Marinov, 2021). *Първо*, тя предизвиква оптимално разпределение на факторите на производството сред фирмите и отраслите, което води до по-висока ефективност и ефикасност. Същевременно, повишавайки конкурентния натиск, търговията намалява неефективността и стимулира иновациите (Aghion and Howitt, 1998). *На второ място*, тя допринася за достъп до по-голям международен пазар и по този начин увеличава възможностите за осъществяване на икономии от мащаба и технологични преливания, които подпомагат икономическия растеж (Rivera-Batiz and Romer, 1991; Dalum et al., 1999). *Трето*, търговията позволява на държавите да се специализират – производствено и като човешки капитал, в стоки и услуги, за които страната има сравнително предимство, а това води до по-

бързо нарастваща производителност чрез ефектите от обучение и от мащаб (Krugman, 1980).

Както вече стана ясно, ползите от търговията не се разпределят равномерно – не само между държавите, но и вътре в тях. Търговията насърчава страните да се специализират и тъй като различните стоки и дейности са свързани с различни възможности по отношение на технологиите и на знанието, онези държави, които се специализират в динамични и иновативни отрасли, са в по-добра позиция да постигнат устойчив икономически растеж (Grossman and Helpman, 1991; Hausmann et al., 2007).

Либерализацията на търговията може да се случи на глобално или на регионално ниво. Многостранните преговори между голям брой държави по своята същност са трудни, докато регионалните търговски споразумения между ограничена група относително подобни страни позволяват договаряне на правила и ангажменти, които надхвърлят възможностите на по-широк форум. Регионалната интеграция обаче може предизвика търговска дискриминация и загуби на благосъстояние в някои страни. Доколкото генерира отклоняване на производството от ефективни производители, неучастващи в споразумението, към неефективни, но включени в него, тя може да доведе до загуби на ефективност. В някои случаи регионалната интеграция също така насърчава регионализма, което потенциално възпрепятства либерализацията на търговията на глобално ниво.

Икономическата интеграция: причина или следствие от структурните трансформации в световното стопанство?

Терминът „интеграция“ означава възстановяване на нещо в неговата цялост. С него се характеризира голямо разнообразие от връзки на взаимна зависимост и преплитане на обществените отношения в група държави. Понятието „икономическа интеграция“ се използва за характеризиране на различни сфери на международни икономически взаимоотношения и процеса на приобщаване на отделни икономики за осъществяване на свободна търговия. В тесен смисъл, в който ще бъде разглеждана тук, икономическата интеграция се отнася до премахването на дискриминационните бариери в търговията между определен брой страни и установяването на елементи на сътрудничество между тях. Икономическата интеграция представлява също обективен процес на преплитане на процесите в националните стопанства в резултат от развитието на съвременните производствени сили и постиженията в научно-техническата област. Като форма на икономическо въздействие тя създава по-благоприятни условия за овладяване на изгодни позиции в световното стопанство и в международни-

те отношения.

Според повечето автори теорията на икономическата интеграция преминава през два етапа на развитие, като всеки от тях отговаря на съответните на времето на възникването си политически и икономически въпроси. Първият етап включва традиционните теории за икономическата интеграция, които обясняват възможните ползи от нея по отношение на търговията и в много случаи са наричани „статичен анализ на интеграционните споразумения“. Вторите са новите теории за икономическата интеграция, които се развиват при променени икономически условия и търговска среда и често се определят като „динамичен анализ на икономическата интеграция“.

Изследванията, разглеждащи търговската интеграция и обясняващи теоретичните аспекти на преференциалните търговски споразумения, се базират на основополагащия труд на Джейкъб Винер „По въпросите за митническия съюз“ (Viner, 1950). Неговият статичен анализ на икономическата интеграция разделя възможните ефекти от нея на ефекти на създаване на търговия и на отклонения в търговията. За създаване на търговия се говори, когато при постигането на търговско споразумение между две държави търговията се измества от по-скъпо предлагаща дадена стока страна членка към такава, която предлага същия продукт по-евтино. Отклонение в търговията е налице, когато вносът се измества от по-евтин доставчик от трета страна, неучастваща в интеграцията, към по-скъп доставчик в рамките на общността.

Казано накратко, теорията на Винер на практика означава, че държавите биха били мотивирани да се интегрират, ако е вероятно интеграцията да има за резултат повече статични ползи, отколкото загуби, или с други думи, повече създаване на търговия, отколкото отклонение в нея. Много автори допълват статичния анализ на Винер, като разглеждат различни страни на въпроса за ефектите от интеграцията, прибавяйки т.нар. търговска експанзия (вж. Панушев, 2003). Така статичните ефекти най-общо включват (1) създаване на търговия (trade creation), (2) отклонения в търговията (trade diversion) и (3) увеличаване на търговските потоци (trade expansion).

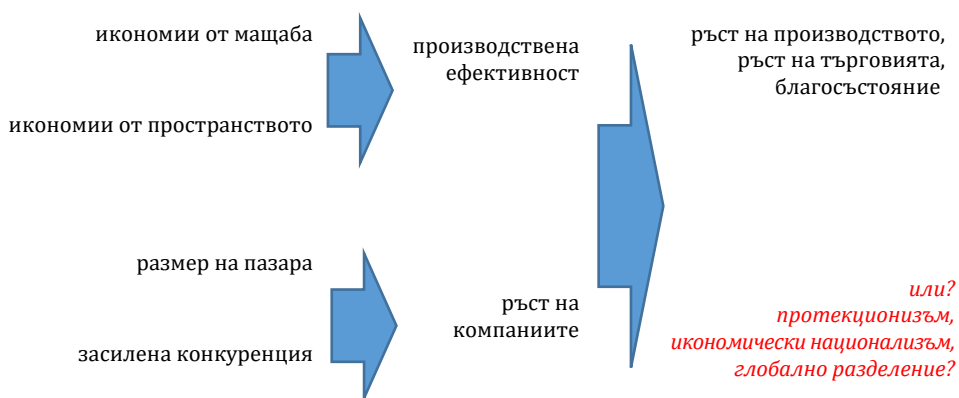
Всички изследвания, разширяващи анализа на Винер, стигат до заключението, че няма ясен отговор на въпроса дали митническият съюз повишава световното благосъстояние или не. От гледна точка на теорията на международната търговия, въпреки че търговията вътре в общността нараства, на практика статичните ефекти играят ролята на регионални бариери пред нея, давайки възможност за осъществяване на един нов, регионален протекционизъм и за насочване на разпределението на ползите от интеграцията към големите, развити икономики вътре в общността за сметка на ефективното използване на ресурси и на

увеличаването на благосъстоянието в световен мащаб.

Още през 60-те години на миналия век става ясно, че статичният анализ на създаването и отклонението в търговията не е достатъчен. Основна теза в международната икономика е, че свободната търговия на конкурентни пазари осигурява ефективност на производството и на потреблението в целия свят и във всяка страна поотделно. Създаването на споразумения за преференциална търговия, мотивирано от идеите на статичния анализ, първоначално е смятано за промяна в посока към свободна търговия и е възприемано като средство за увеличаване на реалните доходи. Оказва се обаче, че това не е вярно – този анализ не дава прости отговори и принципи, поради което вниманието трябва да се насочи към динамичния анализ на икономическата интеграция (Balassa, 1961).

Динамичният анализ на ефектите от икономическата интеграция произлиза от характеристиките на днешната свободна икономика. Поради своята дълбочина динамичните ефекти на икономическата интеграция имат по-голямо влияние върху икономическите процеси, отколкото статичните. Динамичните ефекти най-общо включват: (1) икономии от мащаба (economies of scale), (2) икономии от пространството (economies of scope), (3) увеличаване на размера на пазара (market size) и (4) засилване на конкурентния натиск (intensifying competition).

На теория тези ефекти би трябвало да водят до по-голямо и по-ефективно производство, до увеличаване на потоците на търговията, а оттам (в контекста на неокласическия модел на търговия) и до увеличаване на благосъстоянието. Дали обаче те не стават причина за нов вид регионален протекционизъм, икономически национализъм и засилване на глобалното разделение (вж. фиг. 1)?

Източник: Съставено от автора.

Фигура 1. Динамични ефекти от интеграцията

Формите на икономическа интеграция са еволютивни – всяка схема от по-висок ранг съдържа характеристиките на по-ниските, но и нови елементи, които я разширяват като обхват и съдържание. Те могат да се разглеждат като етапи на процес, който има за крайна цел (доколкото това е желано от участващите държави) постигането на пълна интеграция – единни парична, социална и икономическа политики и наднационални институции, чиито решения са задължителни за членуващите държави.

Доколкото всяка следваща по-напреднала форма на интеграция е свързана с отдаване на повече национален суверенитет от страна на участващите държави, те самите задават целите си в процеса на интеграция. „Преходът от един стадий към друг, по-висш, означава разширяване на областите на стопанския живот – обект на интеграция“ (Маринов, Илиев, 2014). Въпреки еволютивния характер на процеса на интеграция държави, които смятат, че това е постижимо и съответства на целите им, могат да започнат процеса направо от някое от по-високите нива.

В повечето случаи теориите за икономическата интеграция и ползите от нея – и тези за динамичните ефекти, но особено за статичните ефекти на интеграцията, не са приложими по отношение на слаборазвитите и на развиващите се страни. Още Балаша твърди, че теоретичната литература по въпросите на икономическата интеграция разглежда митническия съюз само сред индустриализираните държави (Balassa, 1961). Техните проблеми са свързани с икономическото развитие, а не толкова с относителните промени в характеристиките на производството и на потреблението. Теорията на икономическата интеграция се опитва да отговори на два въпроса: първо, какъв е нейният ефект върху благосъстоянието; второ, кои са факторите, които влияят върху желанието на държавите да участват в интеграционни процеси.

В тази връзка големият проблем за разпределението на ползите от интеграцията е и причина за различна мотивация за участие в интеграционните процеси и за сериозно разминаване според това дали участващите държави са еднотипни или различни по отношение на размера на икономиката, отвореността ѝ и степента на икономическото им развитие (малки/големи, отворени/затворени, развити/развиващи се). Това от своя страна води до различни подходи, темп на развитие и резултати на интеграционните процеси.

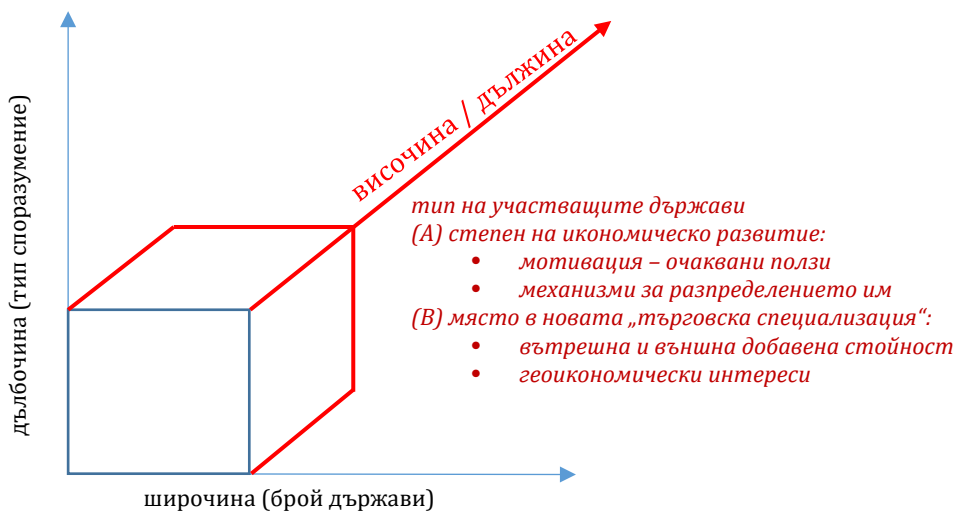
Към ново разбиране на икономическата интеграция

Въз основа на направения анализ на промените в световното стопанство и теорията на икономическата интеграция можем да изведем някои промени на „чистата практика“ на интеграционните процеси и отражението им върху начи-

на, по който се възприема интеграцията. На тази база даваме и някои предложения за преразглеждане и за допълване на теорията на интеграцията:

Първо, във връзка с неедностранната оценка на ефектите (статични и динамични) на интеграционните процеси и особено на разпределението на ползите и мотивацията за участие в такива процеси, *предлагаме преминаването от две към три измерения на оценката на интеграционните процеси* като генезис, мотивация, развитие и резултати (вж. фиг. 2).

По този начин при анализ на конкретен интеграционен процес наред с броя на държавите и формата на интеграция се отчитат и (1) типът на участващите държави, най-вече от гледна точка на размера на икономиките им и степента на икономическо развитие, което дава възможност да се оцени мотивацията за участие, очакваните ползи и механизмите за разпределението им, и (2) мястото на участниците в новата „търговска специализация“ от гледна точка на вътрешна и външна добавена стойност на производството и на търговията и възможността за преследване и за защита на национални или на регионални геоикономически интереси.

Източник: Съставено от автора.

Фигура 2. От две към три измерения при оценката на интеграционни процеси

Второ, на базата на отделните форми на икономическа интеграция може да бъде изведена и една по-концептуална типологизация. Въз основа на политиките и свободите, които отделните форми на икономическа интеграция включват,

можем да разграничим вътрешна статична (включваща свободата на движение вътре в общността), външна статична (отнасяща се до общите външни бариери) и динамична интеграция (включваща общи икономически и други политики) (фиг. 3).

		Споразумение за преференциална търговия	Зона за свободна търговия	Митнически съюз	Общ пазар	Икономически съюз	Икономически и паричен съюз	Пълна икономическа интеграция	Политически съюз
Свобода на движение в рамките на общността	Стоки (мита)	Пълно	Частично	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Стоки (нетарифни огр.)	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Услуги	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Капитали	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Работна ръка	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
Общи външни бариери	Стоки (мита)	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Стоки (нетарифни огр.)	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Услуги	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Капитали	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Работна ръка	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
Общи политики	Митническа тарифа	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Парична политика	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Икономически политики	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва
	Суверенни политики	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва	Липсва

Легенда:

Пълно	Частично	Липсва
-------	----------	--------

Източник: Съставено от автора.

Фигура 3. Типология на споразуменията за икономическа интеграция

Трето, новото разбиране за интеграцията и за нейната типология позволява да се обоснове и виждането, че *все по-често участието (и ангажираността) в интеграционни процеси се възприема като нов инструмент на активна външнотърговска политика, особено от малки, отворени и недотам развити икономики*. Най-общо, това е свързано с използването на участието в интеграционни процеси като средство за вътреобщностно импортно заместване, средство за стимулиране на регионалната, а оттам – и на националната конкурентоспособност, и средство за създаване (запазване) на повече „вътрешна“ добавена стойност. Всичко това, заедно с наблюдаваното през последните десетилетия активизиране на процесите на регионална интеграция, ни дава основание да направим извода, че в съвременното световно стопанство икономическата интеграция се разглежда, а и реално се използва като средство за постигане на нов вид бариери пред свободната търговия – регионален протекционизъм на глобално ниво.

На последно място, но не и по важност, практиката на осъществяване на интеграционно изграждане, особено в Глобалния Юг, показва, че *етапният подход на регионална икономическа интеграция* (например процеса на интеграция в Африка) *може да бъде разглеждан като алтернативен път към продължаване на глобалната либерализация на търговията и като възможност за продължаване на (блокирания) процес към неокласическия идеал за свободна търговия и мултилатерална либерализация*.

Заклучение

Икономическата интеграция е една от основните тенденции на развитие на международните икономически отношения през последните десетилетия. Има многобройни примери, на практика навсякъде по света, които показват, че това не е изолирано събитие, а е истински глобален феномен. Задълбочаването на регионалната интеграция в редица области е подкрепяно от регионални инициативи, особено в сферата на търговията, което води до създаването на много, различни по своя географски и същностен обхват, регионални споразумения и общности. През последните десетилетия световната търговия става все по-отворена и по-малко дискриминираща и все повече държави се присъединяват към подобни обвързващи споразумения. Самите търговски споразумения от своя страна все повече се задълбочават и разширяват, включвайки нови политики като търговията с услуги, чуждестранните инвестиции, интелектуалната собственост и т.н. Възможностите, които предоставят различните форми на икономическа интеграция, както и начините и методите за оползотворяването им все повече се увеличават.

От направения анализ на структурните промени в световното стопанство (нарастването на производството и на търговските потоци и тяхната фрагментация; глобализацията и регионализацията на световното стопанство; прокламираното желание за либерализация на търговията и фактическото засилване на протекционизма; геополитиката като основа на тенденциите в глобалната търговия, но и геоикономиката като основа на тенденциите в световната политика) през призмата на теорията за икономическата интеграция става ясно, че икономическата теория не може да предложи отговор на множество важни въпроси и да даде обяснения на случващото се в глобален план. Това налага преразглеждане на теорията на интеграцията, включващо както оценка на разпределението на ползите от участието в интеграционните процеси (на базата на триизмерно разглеждане на тези процеси), така и ново разбиране за типологизацията на интеграционните процеси и на реалната практика, но също и преоценка на мястото на интеграцията като инструмент на външнотърговската политика.

Всичко това дава основание да зададем въпроса дали третото измерение на интеграцията в комбинация с „новото поколение“ търговски споразумения и като цяло – предложеното ново разбиране за интеграцията и за връзката ѝ с наблюдаваните структурни промени в световното стопанство, е опит за запазване на статуквото или за промяна на системата на международните икономически отношения. Само бъдещето ще покаже дали това ще доведе до задълбочаване на регионалния протекционизъм и на разрива между Глобалния Север и Глобалния Юг, или ще ни накара да се замислим сериозно за необходимостта от нова геоикономическа парадигма – и като ново разбиране на международната политическа икономия от теоретична, практическа и политическа гледна точка, и като ново разбиране на новата икономическа география извън контекста на неолибералните аксиоми за „вечен растеж“ и „неизбежна глобализация“.

Конфликт на интереси

Авторът декларира липса на конфликт на интереси.

Използвана литература

- Aghion, P. and Howitt, P. (1998). *Endogenous Growth Theory*. Cambridge, Mass.: The MIT Press.
- Balassa, B. (1961). *The Theory of Economic Integration*. Homewood, Illinois: Richard D. Irwin.
- Dalum, B., Laursen, K. and Verspagen, B. (1999). Does Specialization Matter for Growth? *Industrial and Corporate Change*, Vol. 8, Oxford University Press.
- Grossman, G. M. and Helpman, E. (1991). Quality Ladders in the Theory of Growth. *The Review of Economic Studies*, Vol. 58, 43-61.
- Hausmann, R., Hwang, J. and Rodrik, D. (2007). What You Export Matters. *Journal of Economic Growth*, Vol. 12, 1-25.
- Koopman, R., Powers, W., Wang, Z. and Wei, S. J. (2010). Give Credit Where Credit Is Due: Tracing Value Added in Global Production Chains. *NBER Working Papers No. 16426*. National Bureau of Economic Research.
- Krugman, P. (1980). Scale Economies, Product Differentiation, and the Pattern of Trade. *American Economic Review*, American Economic Association, Vol. 70(5).
- Krugman, P. (2016). A Protectionist Moment? *The Opinion Pages: The Conscience of a Liberal: Paul Krugman*. March 9th. Available at <https://krugman.blogs.nytimes.com/2016/03/09/a-protectionist-moment/>.
- Marinov, G., Iliev, I. i др. (2014). *Evropeyska ikonomicheska integratsiya*. Varna: Izd. „Ongal“.
- [Маринов, Г., Илиев, И и др. (2014). Европейска икономическа интеграция. Варна: Изд. „Онгъл“] (*in Bulgarian*).
- Panushev, E. (2003). *Ikonomicheska integratsiya v Evropeyskiya sayuz*. Sofiya: „Nekst“.
- [Панушев, Е. (2003). Икономическа интеграция в Европейския съюз. София: „Некст“] (*in Bulgarian*).
- Rivera-Batiz, L. A. and Romer, P. M. (1991). International Trade with Endogenous Technological Change. *European Economic Review*, Elsevier, Vol. 35(4).
- Spasova, E. and Marinov, E. (2021). Global value chains and the changing nature of international specialization. *Economic Thought*, 66 (1), 29-52.
- Viner, J. (1950). *The Customs Union Issue*. New York: Carnegie Endowment for International Peace.

Едуард Маринов е доктор по икономика, доцент в Нов български университет, Департамент „Икономика“; главен асистент в секция „Международна икономика“, Институт за икономически изследвания при Българската академия на науките, ORCID ID: 0000-0002-0925-2875, eddie.marinov@gmail.com

Eduard Marinov, PhD, is Associate Professor at the Economics Department of the New Bulgarian University; Chief Assistant Professor at the International Economics Department of the Economic Research Institute at the Bulgarian Academy of Sciences, ORCID ID: 0000-0002-0925-2875, eddie.marinov@gmail.com

ON SOME CHANGES IN THE THEORY AND PRACTICE OF ECONOMIC INTEGRATION

Abstract: The article discusses the connection between the theory and practice of economic integration and some observed structural changes in the global economy. This study derives a new typology of integration agreements and proposes a new, expanded theoretical framework for economic integration, including a new "three-dimensional" understanding of integration and reflecting participation and engagement in integration processes as a new instrument of international trade policy. In conclusion, some questions are posed related to the need for a new geo-economic paradigm for understanding and analysing processes in the global economy.

Keywords: international trade; liberalization; protectionism; static effects; dynamic effects.

JEL codes: F02; F15; F53

Как да се цитира тази статия:

How to cite this article:

Marinov, E. (2023). Za nyakoi promeni v teoriyata i praktikata na ikonomicheskata integratsiya. (On some changes in the theory and practice of economic integration). *Economic Thought Journal*, 68(3), 293-306 (in Bulgarian).
<https://doi.org/10.56497/etj2368302>